

Hakemli Makale / Refereed Article

Geliş Tarihi / Received: 02.03.2017 • Kabul Tarihi / Accepted: 03.06.2017

Çocuk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Suç Kuramları ile İncelenmesi

Özge CÖMERT*

Yelda SEVİM**

Öz

Suç konusu insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Antikçağda Platon, Kanunlar adlı kitabında suçun ruhsal bir tür hastalık olduğunu ileri sürmüştür. Aristoteles ise, suçu toplumdaki yoksulluk ve devrimlerle ilişkilendirmiştir. Suç yüzyıllar boyunca farklı zaman ve mekanlarda, farklı şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Uygarlık, bilim ve teknolojik gelişmelerle beraber suçluluk da boyut değiştiriyor. Fakat son dönemlerde suçluluk konusu içinde en dikkat çekici konu hiç kuşkusuz çocuk suçluluğudur. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda göç ve hızlı kentleşmenin birer sonucu olarak suça sürüklenmiş çocuk sayısı artmıştır. "Çocuk ve suç " kavramlarını aynı cümle içerisinde kullanılmaya başlanması ciddi bir sosyal sorun göstergesidir. Henüz kişilik gelişimini ve kimliğini tamamlayamamış çocuğu suça sürükleyen etmenler, çocuğun devamlı iletişim halinde bulunduğu sosyal çevresidir. Çocuk ne iyi ne de kötü bir karaktere sahip olmayan bireydir. Zaman içerisinde yaşantılar ve eğitimle kişiliği şekillenir. Bu tanım, çocukluğun psikolojik ve sosyolojik deneyimler neticesinde geliştiğini gösterir. Dolayısıyla çocuğu suça sürükleyen etkenlerin sosyolojik olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, sosyal bir sorun olan çocuk suçluluğunun sosyolojik suç teorileri kullanılarak değerlendirilmesinin yapıldığı bir derlemedir.

Anahtar Kelimeler: *Suç, Çocuk, Çocuk Suçluluğu, Suçluluk Kuramları*

Investigation of Child and Crime with Sociological Crime Theories

Abstract

The subject of crime is a phenomenon as old as human history. Platon put forward that crime was a kind of spiritual disease in his book entitled as Laws in ancient times. Aristotle linked the crime to poverty and revolutions in society. Crime has occurred with different forms in different times and places for centuries. Civilization, along with developments in science and technology and the criminality also change its own dimension. However, the most notable issue of the criminality recently is juvenile delinquency. As a consequence of immigration and rapid urbanization, the number of juveniles pushed to crime has increased in particularly developed and developing societies. Being used of "Child and crime" concepts in the same sentence indicates a serious social problem. The factors which drive the children who have not complete their personality development and identity yet are their social environment in which the child is constantly communicating. A child is an individual that has neither good nor bad character. His/her personality is shaped by experience and education in time. This definition shows that childhood develops in the light of the psychological and sociological experiences. Therefore, the sociological evaluation of the factors which drive the child to crime is very significant. This study is a review evaluating child delinquency, which is a social problem, using sociological crime theories.

Keywords: *Crime, child, juvenile delinquency, sociological theories*

* Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, okervan@beu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, ysevim@firat.edu.tr

GİRİŞ

Modern zamanlarda en önemli sosyal problemlerden birinin hiç kuşkusuz “suç” olduğunu söyleyebiliriz. Ailelerin ve çocuklarının kırdan kente doğru hareketliliklerinin sonucunda yaşam alanlarına yani sosyal çevrelerine uyum problemleri yaşadıkları görülmüştür. Aynı zamanda sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının yeterli olmaması da onları suça sürükleyen etmenlerden biri olmuştur. Ailelerin geldikleri kentsel mekânların kozmopolitik yapıları çocuklar için suçlu ortamlar oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Toplumumuzda son zamanlarda şiddet ve suç olgusunun artmasının sonuçları toplumun geleceğini tehdit edecek düzeyde olduğu öngörülmüştür. Toplumda genel olarak artan suç olayları doğal olarak o toplumdaki gençleri ve çocukları da kapsar. Bu sebeple çok erken yaşlarda suça bulaşan çocukların sayısı gittikçe artmaktadır. Toplumun tehdit eden suç faktörünün kökeninde kalıtsal, biyolojik ve fizyolojik nedenler kadar, toplumsal ve yaşanan çevre etkenleri de sorumlu tutulmaktadır.

1. Suç, Çocuk ve Çocuk Suçluluğu

1.1. Suç

Suç genel anlamdan sapan bir davranış biçimidir. Bu durumda suç bir sapma olarak görülmektedir. Suç kuralları hukuk kuralları tarafından tanımlanmış olma ve maddi bir yaptırıma sahip olma özelliği taşımaktadır (Burkay, 2009).

Suç algısı zamanla beraber değişmektedir. Hangi eylemlerin suç kabul edileceği ve bu suçu işleyen insanlara karşı toplumun ne gibi yaptırımların uygulayacağı konusunda geçmiş dönemlerden beri değişik çözüm yolları denenmiştir. Geçmiş dönemlerde suç işleyenlere karşı daha çok katı kurallar verilirken günümüzde bu süreç biraz daha farklılaşmıştır. Suç işleyen bireyleri toplum yeniden kazandırmak amaçlı çözümler üretilmiştir

Suç hukuksal bir olgu olduğu kadar aslında toplumsal ve kültürel yanı da ağır basmaktadır. Çünkü çoğu zaman toplumsal bir olayın sonucu olarak karşımıza çıkabilmektedir. Özellikle elverişsiz sosyal ortamların bir sonucu şeklinde kendini gösterir. Alfieri’ nin “Suçu cemiyet hazırlar, fert işler” sözü aslında toplumdaki yaşça büyük suçlu bireyler tarafından ağır bir suçlama gibi karşılanırsa da suça sürüklenmiş çocuklar için çok uygun bir tanım olduğunu söyleyebiliriz (Saldırım, 2001).

1.2. Çocuk

“Terim olarak “çocuk” bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan anlamına gelmektedir (TDK). “Bu dönemde bireyin fiziksel (bedensel), düşünsel (psikolojik) yönden gelişmesi ile temel ve mesleki eğitim süreçleri henüz tamamlanmamıştır (Altan, 2000).

Çocuk bağımlı bir halde bağımsızlığa, bencilce duygulardan işbirliğiyle yaşamaya doğru bir gelişim sergiler. Yetenekleri sürekli değişir ve gelişir. Tutarsız sergiledikleri davranışların yerini daha tutarlı davranışlar alır. Gelişen bu eğilim ve dürtüleri doğrultusunda davranışlarında da çevreye göre şekil almaya başlar. Daha mantıklı düşünmeye başlarlar. Aile dışındaki çevreyi keşfederek, kendilerinin bir birey olduklarını kabul ettikleri görülmüştür. Çocuğun hayatındaki en önemli keşiflerden biri olarak sayabileceğimiz sosyalleşme süreciyle tanışmış olurlar. Toplumsallaşma sürecinde en önemli görev yine aileye düştüğüne dikkat çekilmiştir.

1.3. Çocuk Suçluluğu

İnsanlığın yüzyıllar boyu tartışmasız uzlaştıkları belki de tek konu, çocukların toplumun geleceği açısından önemli olduğu gerçeğidir (Yavuzer, Ekim 2015). Suçluluk konusu içerisinde en çok önemsenen konu şüphesiz “çocuk suçluluğu ’dur” diyebiliriz. Çünkü o yaşlarda hem zihinsel olarak hem de fiziksel olarak tam bir olgunluğa erişmemiş olan çocuk, aynı zamanda toplumsallaşma sürecindeki rollerinin de farkına varamamış olan ergenlerin suç işlemesi toplumu suçluluk konusunda üzerinde durması gerektiğini vurgular. Genç zaman zaman kurallara karşı koymak ve bununda toplum tarafından normal karşılanmasını bekleyecektir. Hatta normları kendine göre düzenleme çabası gösterecektir. Lakin bu çabalarına karşı çıkılırsa, ailesi ve çevresi tarafından anlayışla karşılanmazsa suçlu davranış ortaya çıkacaktır (Yağbasan, 2012).

Yavuzer, çocuk suçluluğuna farklı bir bakış açısıyla yaklaşıyor. Aslında çocuk suçluluğunun diğer suçlardan hiçbir farkının olmadığını fakat çocukların büyüdükçe bu durumun daha ciddi sorunları da beraberinde getireceği için toplum için endişe duyulması gerektiğini söylemiştir. Bugün Türk hukuk sistemine göre suçlu çocuk, yasalara göre göre 18 yaşından gün almamış fakat suçlu kabul edilen bir davranışı gerçekleştirmiştir. 11 yaşını doldurmamış olan çocuklar ise suçlu davranışta bulunsalar dahi cezai ehliyeti olmadığından ceza verilememektedir(Haluk, 2015).

Çocuk, dünyaya geldiğinde ne ‘iyi’ nede ‘kötü’ bir varlıktır. Çocuk sürekli olarak bir gelişim halindedir. Aynı zamanda da çevresiyle sürekli olarak etkileşim halindedir. Çocuğun iyi ya da kötü olmasında etkili olan şey yaşadığı çevredir. Aile sosyo-ekonomik durumu, çocuğun yaşadığı sosyal çevresi, eğitim durumu, bunların hepsi çocuğun yaşantılarının birer belirticileridir. Çocuk suçluluğunu ele alırken hukuksal boyutundan daha çok sosyolojik boyutuyla incelemenin daha doğru olacağı savunulmuştur Işıkaç ; “çocuğun suç işlemesinin ya da suça yönelmesinin nedenleri:

- Çocuğun yapısal özellikleri, yetenekleri ile ilgili etmenler,

- Çocuğun gelişimini etkileyen çevresel etkenler, özellikle içinde yetişip büyüdüğü aile ve sosyo-kültürel çevre,
- Kendisinin ve ailesinin yaşam koşulları” olarak varsayılmaktadır (Işıқтаç, 1999).

Çocuk suçluluğu genel olarak 3 farklı yaklaşımla ele alınmaktadır. Bunlar; Psikolojik /psikiyatrik, biyolojik ve sosyolojik yaklaşımlardır. Biyolojik yaklaşım suçluluğu genetiksel etkenlerin hormonal dengesizlikleri ve beyine ilişkin sorunlarla açıklamaktadır. Psikolojik/psikiyatrik yaklaşım ise çocuk suçluluğunun yapılarını; antisosyal eğilimliliği kişilik bozuklukları ile beraber, düşük zekâ ve içgüdüsellik ve aynı zamanda hiperaktiflik, zihinsel hastalıklarla beraber ele almıştır. Sosyolojik kuramlar ise çocuk suçluluğun da toplumların yapısını, toplumdaki sosyal sorunları ve toplumdaki değişimleri ve bu değişimlerin yine toplum üzerindeki etkilerini sosyalleşme süreciyle birlikte incelemişlerdir (Kızmaz & Bilgin, 2010).

2. Suçu Açıklayan Kuramlar

Kuramların çok sayıda olmasında, toplumdaki suç çeşitliliklerinin payının olduğu söylenebilir. Suçu işleyen bireylerin sahip oldukları özelliklerin birbirlerinden farklı olmasından kaynaklanır. “ Diğer bir ifade ile; gerek çok sayıda suç türünün olması (hırsızlık, tecavüz, zimmete para geçirme, adam öldürme, dolandırıcılık, rüşvet, gasp vb.), gerek suçlulukla ilintili çok sayıda değişkenlerin var olması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formel ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı, damgalanma vb.) ve gerekse de suç işleyenlerin sahip olduğu bireysel özelliklerinin (yaş durumları, medeni durumları, mesleki yapıları, sosyalleşme biçimleri, cinsiyet durumu vb.) farklılık arz etmesi gibi nedenler, suç olgusunun çok perspektifli açıklamasını gerekli kılmıştır (Kızmaz Z. , 2005).

Suç ve suçlu davranışı açıklarken bu kadar çok faktöre bağlı olması kuramlarında kendi içerisinde çok sayıda değişkenlik içereceğini gösteriyor. Her bir kuram suçlu davranışın temelinde yatan nedenleri farklı değişkenlere bağlı kalarak açıklamaya çalışmıştır. Bazıları tamamen geleneksel sosyolojik yaklaşımlarla suçlu davranışları açıklarken, bazı kuramcılar ise bütünleşik (tümleşik) kuramlarla açıklamaya çalışmışlardır. Geleneksel kuramcıların suçu ve suçlu davranışı açıklamak için geliştirilen ilk kuramlardır. Günümüzde bütünleşik kuramlar daha sık kullanılmasın rağmen ilk dönemlerde daha çok geleneksel kuramların uygulandığını söyleyebiliriz.

2.1. Sosyal Organizasyonsuzluk Kuramı

"Sosyal organizasyonsuzluk (social disorganization) teorisi, 1920'li yılların başında, Shaw ve McKay'ın suçun ekolojik incelemeleri çerçevesinde yaptıkları araştırma bulgularının formüle edilmesi ile ortaya çıkmıştır." Bu kuram, suçun şehir alanlarının yansımalarının olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal organizasyonsuzluk kuramı, sosyal çözümlerin en fazla kentlerde olduğunu ifade etmişlerdir. Suçun kentlerde çoğaldığı görülmüştür. "Bu nedenle onlara göre şehir alanları, sapma ve suç araştırmaları için birer laboratuvar konumundadır. Sosyal düzensizlik kuramcıları, araştırmalarını özellikle, fahişeliğin, intiharın ve diğer sapkın veya suç eylemlerinin en çok gerçekleştiği disorganize veya çözülmüş alanlarda (slum vb.), yoğunlaştırmışlardır(Kızmaz Z. , 2005).

Sosyal organizasyonsuzluk kuramı; suçluluk üzerinde "heterojen yapı, çöküntü bölgeleri, sosyal hareketlilik, sanayileşme ve kentleşme" gibi etkenlerin, doğrudan veya dolaylı olarak etkilerine bakmaktadır. Shaw ve McKay ise; yoksulluk, kültürel karmaşıklık ve şehirlerdeki değişiklikler şehir yaşamlarını şekillendiren bu etkenlerin toplumsal çözümlere yol açtığını savunurlar. Çünkü bu etkenler, insanların "toplumsal değerlere" bağlılıklarını azaltarak, onları suç yöneltir (Sokullu, 1999) (S., 1994).

Sosyal organizasyon kuramı, özellikle geleneksel toplumlarda zayıflamış sosyal denetimsizlikleri açıklamaya çalışır. Sosyal denetimsizliğin sebebini toplumsal problemler olduğunu savunur. Bu sosyal problemler (fakirlik, işsizlik, aile sorunları ve zayıf denetim vb.) sosyal düzensizlik yaratan suç unsurları olarak görülür. Bu tarzdaki yerleşim yerlerinde suçlu davranış oranlarının yüksek olması bu kuramı doğrular.

2.2. Gerilim Kuramı

Gerilim kuramı, Merton tarafından geliştirilmiştir. Suçlu davranış ve sapma eylemleri Amerika toplum yapısının doğal bir sonucudur. Merton'a göre, Amerika toplumu sosyal yapı olarak alt sınıfa mensup ve özelliklede siyah ırktan olanların sınıf ve sosyo ekonomik olarak durumlarını iyileştirmelerinin çok zor olduğunu söyler. Amerika toplumunda, alt sınıftakiler arasında yasal yollarla iyi bir eğitim alarak iyi şartlarda okuyup ve yine iyi bir mesleğe sahip olmak neredeyse olanaksızdır. Bu sınıftaki insanların suçlu davranış potansiyelinin daha aktif olduğu gözlemlenmiştir.

"Merton, alt sınıfa mensup olan bireylerin, meşru amaçlara yasal yollardan ulaşma imkânlarının bloke edilmiş olduğuna inanmaktadır. Merton'a göre; alt sınıfa mensup dezavantajlı dediğimiz grubun bireyleri, ekonomik açıdan iyi veya statülü sınıfla aynı imkânlarda olamadıkları için, bir üst sınıfa girebilmek adına birçok gayri meşru yolları denediklerini söyleyebiliriz. "Bu sebeple Merton'a göre suç, ani sosyal değişme ile ortaya çıkan bir olgu değil, daha çok toplumsal yapı

fenomenidir.” Bundan dolayı Merton, suçun kaynağını sosyal yapılar içinde aramıştır (Merton, 1968).

Merton klasik gerilim teorisini açıklarken; insanların Amerikan rüyasını gerçekleştirmek için bazen kültürel hedefler ile toplumsal normlar arasında kalmaları durumunda suçlu davranışın oluşmasını normal olduğunu kabul eder. Toplumdaki normların insanlarda uyum davranışı yerine çoğu zaman uyumsuzluk yarattığını da vurgulamıştır. Her insanın sahip olmak istediklerine ulaşması için bazen sosyal normlarla karşı karşıya gelebileceğini söyler. Böylece toplumda bir kuralızsızlık oluşur. Bu kuralızsızlıklarda ona göre daha çok maddi kaynaklı problemlerdir. Kısacası insanlar sahip olmak istedikleri hayata ulaşmak için bazen normlarla karşı karşıya gelebilir. Böylece gerilimin ve beraberinde suçun oluşması olağandır.

2.3. Alt Kültür Kuramı

Bu kuram genel olarak, çocuk veya gençler arasında yaygın olduğu kabul edilen çeteler içerisinde yer alan alt sınıftan olan insanların suç, sapma ve suçluluk potansiyelleri üzerinde durduklarını söyleyebiliriz. Alt sınıf üyeleriyle özdeş suç kavramı özellikle bu kuramcılar ile gerilim kuramcılarının ortak noktaları olduğuna dikkat çekmektedir. Ancak her iki kuramın her ne kadar ortak noktası olsa da alt-kültür kuramlarının suç araştırmalarında alt-kültürün önemine vurgu yapması bu kuramı diğer kuramlardan farklı kılan bir özellik olduğu ifade edilmiştir (Kızmaz Z. , Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama, 2005).

Cohen’e göre işsizlik, fakirlik ve kısıtlı imkânlar bireylerin sahip olacakları sosyal statüyü belirleyici en güçlü faktörlerdendir. Bu nedenle de bu gençler, maddi imkânlar açısından düşük bir sosyal statüye mahkûmdurlar. Bu durum çoğu zaman bu gençlerin aşağılık duygusuna kapılmalarına ve bazen de kendilerini bu duyguya mahkûm eden topluma düşmanlık beslemelerine neden olabilir. Dolayısıyla gençler için tek çıkış noktası iyi bir eğitimle daha iyi bir statü elde etmektir. Ne var ki okulda da bu gençleri orta sınıf değerlerinin hâkim olduğu bir sistem beklemektedir (Cohen, 1955).

“Bu noktada Cohen’in modelinde gençlerin yaşadıkları gerilim karşısında seçebilecekleri üç farklı alternatif vardır:

- 1) Sokak Çocuğu
- 2) Kolej Çocuğu
- 3) Suçlu Çocuk”

Sokak çocuğu modeli alt sınıflarda tercih edilen ve yaygın davranış tarzı olarak karşımıza çıkar. Bu modeldeki çocuklar orta sınıf değerlerine göre yetiştirilmemiş olmalarına karşın suçu hayatlarının bir parçası olarak

benimsememişlerdir. Zira içinde buldukları durum onları suç işlemeye itecek kadar kendilerini rahatsız etmemektedir. Daha çok mevcut durumu kabullenme vardır. Kolej çocukları ise, orta sınıf değerlerine göre yetiştirilmiş ve bu sebeple de orta sınıf statüsüne kavuşabilmek ve başarılı olabilmek için başarılı olabilmek için çabalayan gençlerdir. Suçlu çocuklar ise, orta sınıf değerlerine göre yetiştirilmiş olmalarına rağmen bu sistem içinde başarılı olamadıkları için orta sınıfa düşman kesilen, elde edemedikleri sosyal statüye suç işleyerek erişmeye çalışan gençlerdir. Bu gençler, benzer sorunları olan diğer gençlerle bir araya gelerek çete şeklinde ifade ettiğimiz suçlu alt kültürlerini oluştururlar. Böylece kendilerine ait saygı ve statü değerleri oluştururlar. İlegal faaliyetlerde bulunup halkı korkuyla sindirirler. Böylece toplumdan intikamlarını almış olurlar. Gönüllü bir şekilde olmasa da artık herkes kendilerine saygı duyuyordur. Böylece “statü problemleri” çözülmüş olur (Cohen, 1955).

2.4. Sosyal Öğrenme Kuramları

Sosyal öğrenme kuramı; suçu, kriminolojik olaylarla beraber toplumdaki kurallar, değerler ve davranışların öğrenilmesiyle alakalı olarak açıklamaya çalışır. Bu kuram, hem yasal olmayan davranışta suç değerini rasyonelleştirir hem de suç tekniklerinin öğrenilmesini içerir. Sosyal öğrenme kuramı; aynı zamanda “ayırıcı birleşenler, ayırıcı pekiştirme ve nötrleştirme teorisi” gibi yaklaşımları da içermektedir (Siegel, 1989).

Sutherland (1939, 1947) göre suçluluk, insanların “kriminal değer ve normlarla” etkileşimleri sonunda öğrendiklerini başka bir ifadeyle, “sosyal etkileşim” kavramıyla anlatmaktadır. Fakat ona göre, suçluların bir araya gelmesi sonucunda suç oluşması için yeterli bir sebep değildir. Suçlu davranışın ortaya çıkmasında;” suçlu gruplarla olan ilişkinin sıklığı, süresi, önceliği ve yoğunluğu” da önem arz eder (Hagan, 1991)(Ellis, 1987).

Bu kurama göre suç, ne biyolojik sebeplere bağlı oluşan zekâ seviyesindeki düşüklük ve doğuştan getirilen bireysel eksiklerle, ne psikopatik ve kişilik bozukluklarıyla ne de yoksulluk gibi ekonomik kaynaklı sebeplerden dolayı ortaya çıkmaz. Suç’ u tamimiyle toplumsal etkileşim çerçevesinde bir “öğrenme faaliyeti” sonucunda ortaya çıktığını savunur (Conklin, 1989)(Ellis, 1987)(Siegel, 1989).

Suçlu davranışın öğrenildiğini savunan bu kuram, kişilerin sürekli etkileşim halinde olduğu yani vaktini geçirdiği kişilerden suçlu davranışı öğrenirler. Özellikle de kültürel çevresiyle etkileşim içerisinde olan kişi daha çabuk suçlu davranışı öğrenir.

2.5. Sosyal Kontrol Teorisi

Sosyal kontrol teorisi suç kavramını, insanların sosyal normlara ve değerlerine olan bağımlılıklarıyla incelemiştir. Bu kurama göre insanların ailelerine, okula, dinlerine ve sosyal çevrelerine olan yüksek düzeyde bağlılıkları suçlu davranışlara engel olduğu gözlemlenmiştir. Aksi durumlarda “geleneksel kurumlara” bağlılıkların düşük çıkması durumunda ise suçluluk durumlarının arttığı gözlemlenmiştir (Kızmaz Z. , 2005).

Sosyal kontrol kuramı; çocukluk yıllarında içsel denetim mekanizmasının yeterince gelişmemesi ya da sonraki yıllarda işlev bozukluğuna uğramasıyla beraber aile ve okul çevresinden edinilen sosyal rollerin çatışması durumunda bireylerin sapkın ve suçlu davranışlar geliştirmesinde etkilemektedir (Mcshane, Frank, & Williams, 1991).

“Hirschi (1969), bireyin toplumla olan bağlılığını dört unsur üzerinden analiz etmektedir.

1) Bağlılık (attachment): Yeterince düzeyde bağlılığın olmaması (özellikle ebeveyn ve okula),

2) Taahhüt (commitment): Yetersiz düzeydeki taahhüt, özellikle eğitimsel ve mesleksi başarı,

3) Katılma (involvement): İzcilik ve sportif oluşumlar gibi geleneksel aktivitelere yetersiz katılma

4) İnanç (belief) : Özellikle ahlak ve hukuka olan inancın yetersizliği, suçlulukta etkili etmenlerdir.”

Dört ana kontrol mekanizmasının öngördüğü “sosyal bağ teorisi” ile Hirschi (1969), bireyleri suç işlemekten alıkoyan temel koruyucuları gözler önüne sermiştir. Bu unsurları meydana gelecek zafiyet ile birey adım adım suç işlemeye daha müsait hale gelir. Dolayısıyla, bu teori çerçevesinde suçu engellemenin yolu bireyi topluma bağlamaktan geçmektedir (Dolu, 2010).

Sosyal kontrol teorisi Hirschi ‘nin de bahsettiği gibi güçlü sosyal bağlar sayesinde ancak kontrol edilebilir. Bireylerin birbirleriyle ve toplumla olan bağları ne kadar güçlü olursa o kadar suç işleme potansiyelleri düşük olur. Toplumda çeşitli sosyal kontrol mekanizmalarından bahsedebiliriz. Özellikle geleneksel toplumlarda bu bağlar daha güçlüdür. Kontrol mekanizmalarının daha sıkı olduğu toplumlarda suçlu davranışların zayıfladığı gözlemlenmiştir. Bu teoriye göre bireyi topluma bağlayan bağlar ne kadar güçlü olursa suç işlemesini caydıracaktır. Mesela aile bağları, okula bağlılıkları, sosyal hayattaki işlevsellikleri, akran gruplarıyla olan iyi ilişkileri vb. bireyin sosyal kontrol mekanizmalarının işlevselliğinin göstergesidir. Zaten düşük öz kontrole sahip bireylerin suç işleme potansiyelleri yüksektir.

2.6. Damgalama Kuramı

Bu kuram; insanların etiketlendikleri zaman suç işleme olasılıklarının arttığını varsayar. Çünkü damgalama kuramına göre, insanlar kötü ve sapkın bir şeyleri yapmakla suçlandıkları zaman toplum tarafından dışlandıkları düşüncesine kapılırlar ve bu dışlanmışlık duygusu da bu suçlu gruplarla iletişime geçmelerine vesile olur(Kızmaz Z. , 2005).

Damgalama kuramının suç' a ilişkin yaklaşımı diğer kuramlardan farklıdır. Önceki teoriler; "birey niçin suç işlemektedir" sorusunu sorarken, damgalama kuramı da, "niçin belirli davranışlar sapma olarak tanımlanmaktadır?" sorusunu cevabını bulmaya odaklanmıştır (Marshall, 1999).

Damgalama teorisi (labelling theory) analizin yerine suçlar ve suçlu davranışlar yerine, bu kişilere gösterilen tepkileri suçlu damgasını vurarak suçlu olarak yaftaladıkları insanları kontrol altına almaya çalışanları ve bu damgalama sürecini yerleştirirler (Cullen & Agnew, 2003). Bu yönüyle damgalama teorisi aslında bir suç teorisi değil, suçlama teorisidir.

SONUÇ

Dünden bugüne kadar olan süreçte "Suç" ile ilgili birçok kuram ortaya atılmıştır. Suçluluğun sebeplerini araştırırken çok farklı yaklaşımlarla açıklamaya çalışmışlardır. Suç ve şiddet'in var olduğu her yerde tüm olumsuzlukların da var olacağı bir gerçektir. Özellikle toplumda son zamanlarda artan suç olaylarının insanlar üzerinde olumsuz etkileri gözle görülebilir bir hal almıştır. Bu süreçten en çok etkilenenler hiç kuşkusuz yine çocuklar olmuştur diyebiliriz. Artık toplumlarda suç ve suçluluğun artmasının yanında suç işleme yaşı da gittikçe düşmektedir. Çocuk suçluluğunu sosyolojik açıdan ele aldığımızda aile ve toplumsal değerler dikkat çekmektedir. Bunun yanında çocuğun içinde bulunduğu akran grupları, çocuğun okul ilişkileri ve okul başarısı gibi faktörler de önemli rol oynamaktadır. Çocuğu suça sürükleyen sebeplerin çok farklı oluşu birden fazla kuramla ele almamız gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Sosyolojik kuramlarla ele alınan çocuk suçluluğundan varılan sonuçlar çocuk eğitiminin ailede başladığı fakat bir süre sonra ailenin kontrolünden tamamen çıktığıdır. Özgür olmak isteyen genç bunun yolunu ilk olarak aileden uzaklaşmakta aramaktadır. Bu süreçte çocuk suç'a bulaşmaktadır. Genel olarak ailenin sosyo-ekonomik durumu, göç, kentleşme ve işsizlik gibi nedenler üzerinde durulmuştur. Bireylerin geleneksel kuramlara olan bağlılıkları arttıkça suçun caydırıcılığının da artacağını savunan bir başka kuram ise çocukların aile bağlarının güçlü tutulması gerekliliğini vurgular. Çocukların yaşadıkları sosyal çevreyi inceleyen kuramcıların ise vardıkları sonuçlardan biri suçun alt kültür üyesi olan insanlarla birlikte anıldığı gerçeğidir. Çocuğun suçlu olarak doğduğuna inanmışlardır. Suçun alt sınıftaki insanlara özgü bir kavrammış gibi davranmaları çocuğu suça sürükleyen bir başka

sebepdir. Öğrenilmiş çaresizlik duygusuyla hareket eden çocuklar toplum tarafından etiketlenerek suça itilmektedirler. Kısacası bu çalışmada sosyolojik kuramlar çocuğu suça iten sebeplerin hem biyolojik hem de psikolojik faktörler olabileceğinin de bilincinde olarak çocuk suçluluğunun sosyal çevre faktörleri üzerinde duruldu. Sonuç olarak sosyolojik kuramlar çocuk suçluluğun da toplumların yapısını, toplumdaki sosyal sorunları ve toplumdaki çözümleri ve bu değişimlerin yine toplum üzerindeki etkilerini sosyalleşme süreciyle birlikte incelemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Altan, Ö. Z. (2000). *Sosyal Politika*. Eskişehir:: Anadolu Üniversitesi Ders Kitapları Yayın No:8.
- Burkay, S. (2009). *Sosyal Problem Görünümüyle Sapma ve Suç*. Ankara : Siyasal Yayın.
- Cohen, A. K. (1955). *Delinquent Boys. the culture of gangs* (s. 110-115). içinde New York.
- Conklin, J. J. (1989). *Criminology*,. New York: Macmillan Pub.
- Cullen, F. T., & Agnew, R. (2003). *Criminological Theory: past to present*. Los Angeles,,: CA: Roxbury Publishing Co.
- Dolu, O. (2010). “*Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*”. Ankara: Seçkin Yay.
- Ellis, D. (1987). *An Introduction to The Sociological Study of*.
- Hagan, F. E. (1991). *Introduction To Criminology*. Chicago:Nelson: Hall.
- Işıktaç, Y. (1999). Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanma Biçimi. *Mevzuat Dergisi, Ocak(13)*, 24.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* , 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z., & Bilgin, R. (2010). Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar ve Suç: Diyarbakır Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 277.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü. Çeviri ::Osman Akınhay, Derya Kömürcü*. Ankara: Bilim ve.
- Mcshane, ., D., Frank, P., & Williams, M. (1991). *Criminological Theory*,. USA: PrenticeHall.
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure, (genişletilmiş yeni baskısı)*,. içinde New York: Free Press.

- S., D. (1994). Çağdaş Toplumda Şiddet ve Mafia Suçları. *Cogito sayı(6-7)*, 353.
- Saldırım, M. (2001). Suça İtilmiş Çocukların Yeniden Sosyalleşmesi Projesi Bildirileri. *I. Ulusal Çocuk ve Suç; Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu* (s. 29-30). Erzurum AÜ: Unicef.
- Siegel, L. J. (1989). *Criminology*. St.Paul:: West Pub. Company.
- Sokullu, A. F. (1999). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yay.
- Yağbasan, Y. (2012). Çocuk Suçluluğunun Sosyolojik Boyutu. *Leges Hukuk Dergisi*, 32.
- Yavuzer, H. (Ekim 2015). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

